

УДК 341.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.37>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ЗДІЙСНЕННІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОСУДДЯ

Піменова А.Ю.,

*старший викладач кафедри публічно-правових дисциплін
Навчально-наукового морського гуманітарного інституту
Одеського національного морського університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2715-394X>
e-mail: lyusha200465@gmail.com*

Кузьменко В.М.,

*старший викладач кафедри публічно-правових дисциплін
Навчально-наукового морського гуманітарного інституту
Одеського національного морського університету
e-mail: valentinakuzmenko077@gmail.com*

Піменова А.Ю., Кузьменко В.М. Проблемні питання та перспективи участі України в здійсненні міжнародного кримінального правосуддя.

У статті розглянуто питання, пов'язані з можливістю ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду як дієвого способу участі у здійсненні міжнародного кримінального правосуддя з метою притягнення до відповідальності осіб, які вчинили та продовжують вчиняти на території нашої держави злочини, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства. Проаналізовано основні засади співвідношення міжнародного та національного права, зокрема, кримінального процесуального права, на основі аналізу зроблено висновок, що сучасне кримінальне процесуальне право України здатне здійснювати взаємодію з нормами міжнародного права в галузі кримінального провадження на основі трьох основних принципів такої взаємодії. Досліджено також протиріччя положень Римського статуту з окремими нормами Конституції України в частині виключення імунітетів від відповідальності (зокрема, кримінальної) окремих категорій осіб, відмови від принципу невидачі власних громадян тощо, та доведено, що ця проблема може бути розв'язана і без внесення змін до Конституції України. За результатами дослідження зроблено висновок про те, що серйозні правові підстави для відмови від ратифікації Римського статуту відсутні та наголошено на необхідності ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду як обов'язкової умови для подальшої євроінтеграції нашої держави.

Ключові слова: ратифікація, Римський статут, Міжнародний кримінальний суд, міжнародні злочини, міжнародне право, засади співвідношення, імплементація, співробітництво.

Pimenova A.Yu., Kuzmenko V.M. Problematic issues and prospects for Ukraine's participation in international criminal justice.

The article deals with the issues related to the possibility of Ukraine's ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court as an effective way to participate in the administration of international criminal justice with a view to bringing to justice those who have committed and continue to commit crimes of international concern in our country. The author analyzes the basic principles of correlation between international and national law, in particular, criminal procedure law, and on the basis of the analysis concludes that modern criminal procedure law of Ukraine is capable of interacting with the norms of international law in the field of criminal proceedings on the basis of three main principles of such interaction. The author also examines the contradictions between the provisions of the Rome Statute and certain provisions of the Constitution of Ukraine regarding the exclusion of immunities from liability (including criminal liability) for certain categories of persons, the rejection of the principle of non-extradition of own citizens, etc., and proves that this problem can be solved without amending the

Constitution of Ukraine. The study concludes that there are no serious legal grounds for refusing to ratify the Rome Statute and emphasizes the need to ratify the Rome Statute of the International Criminal Court as a prerequisite for further European integration of our country.

Key words: ratification, the Rome Statute, International Criminal Court, international crimes, international law, principles of correlation, implementation, cooperation.

Постановка проблеми. Україна підписала Римський статут Міжнародного кримінального суду 20 січня 2000 року, але не ратифікувала його, хоча ратифікація Римського статуту є обов'язковою умовою для подальшої євроінтеграції нашої держави відповідно до підписаної у 2014 році Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

У 2022 році КПК України доповнено новим розділом № IX-2 щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Згідно із Законом № 2236-IX від 03.05.2022 року «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» дія цього розділу поширюється виключно на співробітництво з Міжнародним кримінальним судом, з метою поширення його юрисдикції на осіб (громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства), які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, були підпорядковані та/або діяли, з метою здійснення збройної агресії проти України, та/або на підставі рішень (наказів, розпоряджень тощо) посадових осіб, військового командування, або органів державної влади Російської Федерації або іншої країни, що здійснювала агресію, або сприяла її здійсненню проти України.

Звичайно, прийняття цього закону є вагомим кроком щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом, але що ж заважає нашій країні ратифікувати Римський статут та взаємодіяти з міжнародною судовою установою в повному обсязі, використовуючи всі переваги держави-члена Міжнародного кримінального суду. Чи дійсно на сьогоднішній день існують серйозні перешкоди у вигляді необхідності внесення змін до Конституції України для визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду у повному обсязі?

Стан опрацювання. Питання щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом та ратифікацією Римського статуту вже довгий час перебувають в центрі уваги та активно досліджуються вітчизняними науковцями, такими як С.С. Андрейченко, Х.Н. Бехруз, О.М. Дроздов, О.В. Дроздова, В.В. Зуєв, М.О. Карпенко, К.В. Мануїлова, І.В. Міщук, М.І. Смирнов, але внаслідок останніх змін до кримінального процесуального законодавства з'являються додаткові міркування щодо даної теми.

Мета статті полягає у дослідженні проблемних питань щодо ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду як способу повноцінної участі України в здійсненні міжнародного кримінального правосуддя.

Виклад основного матеріалу. В Конституції України закріплено стратегічний курс на набуття повноправного членства в Європейському союзі та в Організації Північноатлантичного договору [1, ст. 102]. Звичайно, таке членство важливе для розвитку економічних, безпекових та політичних інтересів нашої держави. Але боротьба зі злочинністю, особливо міжнародною, є не менш важливим напрямком для укріплення статусу впливового члена міжнародної спільноти.

Отже, виникає питання, чому Україна обмежує свої права, можливості і не використовує передбачені Римським статутом механізми притягнення винних до кримінальної відповідальності за злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії?

«Позиція України з питання ратифікації Римського статуту виглядає доволі непослідовною та суперечливою, тому що з одного боку ми підписали Римський статут ще у 2000 р. та запрошуємо МКС розслідувати злочини, скоєні країною-агресором в Україні, а з іншого ми самі не ратифікуємо Римський статут та не визнаємо його юрисдикцію, окрім спеціальної юрисдикції МКС через п. 3 ст. 12 Римського статуту» – зазначає М.І. Смирнов [2, с. 100]. Крім того, пропонується створити під юрисдикцією Генеральної Асамблеї ООН спеціальний міжнародний трибунал щодо злочину агресії проти України, злочинів геноциду і злочинів проти людства зі сторони РФ [3].

Важливою складовою проблеми співвідношення міжнародного і національного (внутрішньо-державного) права в цілому являється проблема співвідношення міжнародних і національних кримінальних процесуальних норм. Доктриною розроблено три засади цього співвідношення: принцип примату норм міжнародного права над національними; принцип примату національного

права над міжнародним; норми міжнародного права повинні бути імплементовані в національне законодавство відповідно до прийнятої в даній державі процедури такої імплементації.

Отже, щодо принципу примату норм міжнародного права над національними, Конституція України [1] закріпила у ст. 9 надзвичайно важливу норму про співвідношення норм міжнародних договорів України та норм внутрішнього законодавства. На практиці застосування ст. 9 пов'язане з чималими труднощами. Разом із ст. 8 Конституції України ст. 9 визначає склад та ієрархію норм законодавства української держави. Крім того, зі ст. 9 Конституції України пов'язаний надзвичайно важливий процес теоретичного усвідомлення існування нової правової реальності, в якій Україна взяла на себе частку відповідальності за підтримання світового правопорядку. Закон України «Про міжнародні договори України» у ч. 2 ст. 19 передбачає: «Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору» [4].

Якщо взаємодія міжнародного і національного права будується на такому принципі, то дія принципу конкретизується наступними положеннями: міжнародне право не потребує внутрішньодержавної імплементації, і, відповідно, його нормативні положення є самовиконуваними, інакше кажучи, міжнародне право може безпосередньо регулювати внутрішньодержавні відносини і застосовуватися національними судами; в разі розбіжності між нормами внутрішнього законодавства і положень міжнародного договору, застосуванню підлягають останні; відповідно до ст. 27 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. держава не може посилатися на положення свого внутрішнього права як виправдання невиконання норм міжнародного права [5]; особа може підлягати кримінальній відповідальності на основі норм міжнародного права.

Якщо мова йде про принцип примату національного права над міжнародним, тобто, як стверджував А. Лассон ще на перетині XIX-XX століть, «держава залишає за собою свободу вирішувати, дотримуватися міжнародного права чи ні, в залежності від того, чи це диктується її інтересами». У зв'язку з цим, у разі протиріч між нормами внутрішньодержавного і міжнародного права, застосовуються норми національного права. Так, Конституція України є правовим актом вищої юридичної сили, прямої дії і застосовується на всій території України. Закони та інші правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [1, ст. 8]. Більш того, укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції [1, ст. 9]. Таким чином, є деякі підстави стверджувати, що даний принцип співвідношення норм міжнародного та національного права також знайшов своє закріплення, правда, в дещо скороченому вигляді, в конституційному і галузевому, в першу чергу, кримінальному (кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом – ч. 3 ст. 3 КК України) і кримінальному процесуальному (порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України – ч. 1 ст. 1 КПК України) законодавстві України [6; 7].

Сутність третього принципу полягає в тому, що норми міжнародного права повинні бути імплементовані в національне законодавство відповідно до прийнятої в даній державі процедури такої імплементації. Тобто, такий принцип виключає можливість взаємодії національного законодавства до тих міжнародних договорів, що не були ратифіковані і згоду на обов'язковість яких для держави не було прийнято у встановлених внутрішнім правом порядку і формі.

Таким чином, сучасне кримінальне процесуальне право України здатне здійснювати взаємодію з нормами міжнародного права в галузі кримінального провадження на основі трьох вищезгаданих принципів. З іншого боку, міжнародне право в цілому безпосередньо здійснюється за допомогою національного (внутрішньодержавного) права.

Рішення щодо ратифікації та імплементації залежить від характеру конституційних протиріч. У разі якщо протиріччя носять істотний характер, то необхідна зміна конституційних норм, при незначних протиріччях - достатньо внесення в конституцію загальної поправки про визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду, що в 2016 році було вже втілено Законом України від 02.06.2016 № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [8], а саме: ст. 124 Конституції України доповнено частиною шостою, в якій зазначено, що Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом.

Беручи до уваги, що деякі положення Римського статуту вступають в протиріччя з Конституцією України і можуть вимагати зміни її окремих норм в частині виключення імунітетів від відповідальності (зокрема, кримінальної) окремих категорій осіб, відмови від принципу невидачі власних громадян тощо, тим не менш, ця проблема може бути розв'язана і без внесення змін до Конституції України.

Конституція України в ч. 2 ст. 25 встановлює, що громадянин України не може бути виданий іншій державі. Заборона на видачу іноземній державі власних громадян міститься також в конституціях багатьох держав. Слід зазначити, що ратифікуючи Європейську Конвенцію про видачу правопорушників 1957 р., Україна виступила з заявою щодо невидачі власних громадян відповідно до права, закріпленого пп. а) п. 1 ст. 6 вищевказаної Конвенції [9]. Таким чином, національна конституційна заборона на видачу власних громадян іноземній державі закріплена і в міжнародному договорі, стороною якого виступає Україна.

Римський статут [10] (ст. 89) регулює питання процедури передачі особи, яка вчинила злочин, під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. Поняття видачі (екстрадиції) і передачі схожі тільки на перший погляд. З огляду на можливість колізії норм національного права і положень Статуту у ст. 102 диференційовано поняття «екстрадиція» (extradition) і «передача у розпорядження» (Surrender), відповідно до яких остання означає доставку особи державою до Суду відповідно до цього Статуту, а екстрадиція – доставку особи однією державою до іншої держави відповідно до положень міжнародного договору, конвенції або національного законодавства. Подібне трактування створює ефективні передумови для того, щоб уникнути процедури внесення змін до конституції при наявності абсолютної заборони на видачу громадян. При цьому сучасна практика органів конституційної юстиції зарубіжних країн наочно підтверджує принципову різницю зазначених процедур, тобто екстрадиції та передачі у розпорядження [11, с. 490].

Показовим в цьому відношенні можна визнати висновок Конституційного Суду України у справі «Про Римський Статут» від 11 липня 2001 р. [12], у даному висновку зазначено, що терміни «передача» і «видача» в загальнозживаному розумінні часто розглядаються як синоніми, але в міжнародно-правових документах і в спеціальній літературі в них вкладається різний зміст, що робить їх юридичну природу неідентичною ... доставлення особи в іншу однаково суверенну державу принципово відрізняється від доставлення особи до Суду, створеного згідно з міжнародним правом за участю і за згодою зацікавлених сторін ... Згідно з ч. 2 ст. 25 Конституції України, забороняється видача (екстрадиція) громадян України іншій державі. Тобто, заборона стосується національної, а не міжнародної юрисдикції. Він має на меті гарантувати неупередженість судового розгляду, справедливості і законності покарань для своїх громадян. Міжнародний кримінальний суд не може прирівнюватися до іноземного суду, оскільки створюється, як уже зазначалося, за участю і за згодою держав-учасниць на основі міжнародного, а не національного права. Мета, якою пояснюється заборона видачі громадян однієї держави іншій, досягається в Міжнародному кримінальному суді за допомогою застосування відповідних положень Статуту, розроблених (або схвалених) державами-учасниками. Ці положення базуються на міжнародних актах, згода на обов'язковість яких для України вже надана... Тому конституційні положення про заборону видачі громадян України (навіть за умови широкого тлумачення поняття «видача») не можна розглядати окремо від міжнародно-правових зобов'язань України.

Таким чином, необхідність внесення змін до Конституції України щодо передачі громадян України під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, на нашу думку, не виникає.

Важливим джерелом принципів міжнародного кримінального судочинства є Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. Відповідно до одного з таких принципів «ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний за злочин, за який він уже був остаточно засуджений або виправданий згідно з законом і кримінально-процесуальним правом кожної країни» [13]. Даний принцип є конституційним в більшості країн світу і України також. Так, відповідно до ч. 1 ст. 61 Конституції України ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Конституційний принцип «*ne bis in idem*» відображений і в національному галузевому законодавстві, перш за все, в кримінальному – «ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за те саме кримінальне правопорушення більше одного разу» [6, ст. 2] та кримінальному процесуальному – «Ніхто не може бути двічі обвинуваченим або покараним за кримінальне правопорушення, за яким він був виправданий або засуджений на підставі вироку суду, що набрав законної сили.

Кримінальне провадження підлягає негайному закриттю, якщо стане відомо, що по тому самому обвинуваченню існує вирок суду, який набрав законної сили» [7, ст. 19].

В Преамбулі Римського статуту нагадується, що «обов'язком кожної держави є здійснення його кримінальної юрисдикції над особами, що несуть відповідальність за вчинення міжнародних злочинів», а також підкреслюється, що «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції», або, як зазначено в ст. 1, «доповнює національні органи кримінальної юстиції» [10].

Принцип «*ne bis in idem*» також закріплений в Римському статуті і передбачає, що жодна особа не може бути судима Судом за діяння, що становить основу складу злочину, щодо якого ця особа була визнана винною або виправдана Судом (п. 1 ст. 20). Більш того, жодна особа не може бути притягнена до суду ніяким іншим судом за злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду (ст. 5), у зв'язку з яким ця особа вже була визнана винною або виправдана Міжнародним кримінальним судом (п. 2 ст. 20). Проте, Римський статут передбачає і виключення з принципу «*ne bis in idem*», допускаючи можливість повторного засудження особи, раніше засудженої національним кримінальним судом за вчинення геноциду, злочинів проти людяності або військових злочинів. Повторне засудження можливе, якщо розгляд в іншому суді «призначався для того, щоб захистити відповідну особу від кримінальної відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду; або за іншими ознаками не було проведено незалежно або неупереджено відповідно до норм належної законної процедури, визнаної міжнародним правом, і проводився таким чином, що, за існуючих обставин, не відповідав меті віддати відповідну особу правосуддю» (пп. а), б) п. 3 ст. 20 Римського статуту) [10].

На перший погляд, може здатися, що вищевказані винятки суперечать конституційному принципу «*ne bis in idem*». Більш того, може здатися, що в положення ч. 3 ст. 20 Римського статуту суперечать нормам міжнародного права і створюють, у зв'язку з цим, не тільки конституційно-правовий, а й міжнародно-правовий конфлікт». Проте, аналіз суті конституційної заборони повторного засудження особи за один і той самий злочин дозволяє з цим не погодитися. На наше переконання, зазначена конституційна заборона, як і Конституція в цілому, діє в межах території (юрисдикції) однієї суверенної держави і не може поширюватися на питання, які належать до юрисдикції якоїсь іншої суверенної держави. Така позиція підтверджується як міжнародним правом, так і практикою міжнародних квазісудових органів. Зокрема, ст. 4 (1) протоколу № 7 від 22 січня 1984 р. до Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод передбачає, що ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний в кримінально-правовому порядку під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за злочин, за який він уже був остаточно виправданим або засудженим відповідно до закону та кримінального процесуального права цієї держави [14]. Аналогічний підхід можна знайти і в деяких рішеннях міжнародних юрисдикційних органів. У справі *A.P. v. Italy* (U.N. Doc. CCPR / C / OP / 1 at 67 (1987).) Комітет ООН з прав людини витлумачив це правило як таке, що не має ніякого ефекту для судочинства в інших державах. В результаті Комітет визначив, що ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права не гарантує «*ne bis in idem*» щодо національних юрисдикцій двох або більше держав. Дане правило (принцип) забороняє подвійний ризик тільки стосовно до злочину, за яким відбувся розгляд і винесення рішення в даній державі» [15]. Більш того, дія даного принципу не поширюється також на можливість повторного засудження особи міжнародним судовим органом, якщо така особа вже була раніше засуджена судом держави за вчинення цього ж злочину.

З огляду на вищевикладене, слід визначити, що необхідність внесення передбачуваних змін в Конституцію України не виникає, так як передбачені Римським статутом винятки з принципу «*ne bis in idem*» не вступають в протиріччя з положеннями ст. 61 Конституції України.

В даний час не ставиться під сумнів те, що керівники держав й інші посадові особи, які мають на національному рівні імунітет від кримінального переслідування, повинні нести відповідальність за вчинення ними найсерйозніших злочинів, що викликають заклопотаність всього міжнародного співтовариства, хоча й досі існують питання про те, яким чином такі особи притягуються до кримінальної відповідальності. Принцип неприпустимість посилення на посадове становище знайшов своє відображення, перш за все, в Статуті і рішеннях Нюрнберзького МВТ: «посадове становище підсудних, їх положення в якості глав держави або відповідальних чиновників різних урядових відомств не повинно розглядатися як підстава до звільнення від відповідальності або пом'якшення покарання» (ст. 7 Статуту Нюрнберзького МВТ). Надалі даний принцип отримав

закріплення в статутах Міжнародних Трибуналів по колишній Югославії (п. 2 ст. 7) і Руанді (п. 2 ст. 6), Спеціального Суду по Сьєрра-Леоне (п. 2 ст. 6) [16]. Стаття 27 Римського статуту, закріплюючи неприпустимість посилання на посадове становище, встановлює, що «справжній Статут застосовується в рівній мірі до всіх осіб без будь-якої різниці на основі посадового становища. Зокрема, посадове становище як глави держави або уряду, члена уряду або парламенту, вибраного представника чи посадової особи уряду ні в якому разі не звільняє особу від кримінальної відповідальності згідно з цим Статутом і не є саме по собі підставою для пом'якшення вироку. При цьому імунітети або спеціальні процесуальні норми, які можуть бути пов'язані з посадовим становищем особи, будь то згідно з національним або міжнародним правом, не повинні перешкоджати здійсненню Судом його юрисдикції щодо такої особи» [10].

У той же час, конституційне законодавство України передбачає імунітети від кримінального переслідування посадових осіб, які виступають своерідною «гарантією їх законної діяльності на займаній посаді». Звичайно, основне призначення імунітету – гарантування належної, відповідно до закону, діяльності посадової особи і забезпечення захисту від необґрунтованого переслідування. Відповідно до положень Конституції України, розглянутими імунітетами володіють: народні депутати України (ст. 80), Президент (ст. 105), Судді (ст. 126) [1].

Беручи до уваги, що ніякі положення актів національного законодавства не можуть трактуватися в протиріччя зобов'язанням згідно з міжнародним звичаєвим правом, і, з огляду на принцип компліментарності діяльності Міжнародного кримінального суду (ст. 17 Статуту), слід зазначити, що імунітети від кримінального переслідування, надані національним законодавством окремим категоріям осіб, є їх правовими гарантіями від кримінального переслідування на національному рівні, встановлюють спеціальні підстави та порядок притягнення до кримінальної відповідальності вищевказаних осіб, і не можуть поширюватися на кримінальне переслідування, здійснюване Міжнародним кримінальним судом. Тобто, конституційні норми України, що закріплюють імунітети від кримінального переслідування окремих категорій осіб, не суперечать положенням ст. 27 Римського статуту, і немає необхідності внесення змін в разі ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Розглянутий ряд проблемних питань щодо ратифікації Римського статуту, пов'язаних з можливими протиріччями Конституції України, не носить, безумовно, вичерпного характеру. Більш того, забезпечення відповідності положень Римського статуту з нормами кримінального процесуального законодавства України, що регулюють питання кримінального переслідування за найсерйозніші злочини, що викликають заклопотаність всього міжнародного співтовариства, є одним з найголовніших завдань можливої імплементації. Наявність заяв до Міжнародного кримінального суду зобов'язало Україну внести зміни до власного національного законодавства з метою приведення його у відповідність з Римським статутом. Такі зміни були внесені в 2022 році, проте вони не повністю відповідають Статуту. Матковський А.А. вважає, що «новий розділ IX-2 КПК України містить небезпечні обмеження юрисдикції лише російськими військовими злочинцями, що може призвести до висновку про небажання України здійснювати кримінальне переслідування за можливі злочини, скоєні українськими військовослужбовцями та іншими представниками держави» [17, с. 387].

Але якби Україна визнала юрисдикцію не шляхом подання заяв та постанов Верховної Ради, а у зв'язку з ратифікацією, то мала би право скористатися опцією зі статті 124 «Тимчасове положення» (можливість не визнавати юрисдикцію щодо власних громадян протягом 7 років у зв'язку із вчиненням воєнних злочинів). І, звичайно, Міжнародний кримінальний суд не зможе притягнути до відповідальності кожну особу, яку підозрюють у вчиненні злочинів, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства. Міжнародний кримінальний суд зосереджує свої розслідування та кримінальне переслідування на тих особах, які, з огляду на зібрані докази, несуть найбільшу відповідальність за такі злочини.

Висновки. Отже, серйозні правові підстави (такі, як внесення змін до Конституції України) для відмови від ратифікації Римського статуту відсутні. Існує необхідність забезпечення відповідності положень Римського статуту з нормами кримінального процесуального законодавства України. Таким чином, незрозуміло, що саме стоїть на перепоні ратифікації Римського статуту. Невже представники влади нашої держави бояться бути притягнутими до відповідальності, тому продовжують маневрувати між прагненням притягнути злочинців до відповідальності за міжнародні злочини та задовольнити ту частину національного парламенту, яка й досі продовжує

побоюватися наслідків ратифікації Римського статуту. Вважаємо, Україні необхідно використати всі можливості для встановлення та притягнення до відповідальності осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства. Саме такі дії представили Україну в очах міжнародного співтовариства як насправді демократичну та правову державу і стали би вагомим кроком на шляху до вступу до Європейського союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Смирнов М.І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії Росії проти України. *Juris Europensis Scientia*, Випуск 6/2022. С. 98–102. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2022/19.pdf.
3. Міщук І.В., Киричук Б.С. Агресія Російської федерації проти України: актуальні питання щодо створення спеціального міжнародного трибуналу та розробки дієвого механізму компенсації за злочини проти миру та безпеки людства. *Аналітично-порівняльне правознавство* № 2 (2023). С. 403–410. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.70>.
4. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV / *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 50, ст. 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: ООН; Міжнародний документ, Заява [...] від 23.05.1969. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-УІ. *Голос України* від 19.05.2012 р. № 90-91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
8. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2016, № 28, ст. 532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.
9. Європейська конвенція про видачу правопорушників: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 13.12.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text.
10. Римський статут Міжнародного кримінального суду: ООН; Статут, Міжнародний документ від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
11. Дроздов О.М., Дроздова О.В., Карпенко М.О., Зуєв В.В. Співробітництво із Міжнародним кримінальним судом: організаційні, юрисдикційні та кримінальні процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал* № 8/2022. С. 484–492. URL: http://lsej.org.ua/8_2022/110.pdf.
12. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року № 3-в/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>.
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950; Рада Європи; ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
15. Гутник В.В. Принцип non bis in idem у практиці діяльності Комітету з прав людини, Міжнародного Трибуналу для колишньої Югославії та Міжнародного кримінального суду. *Адвокат*. 2009. № 10. С. 34–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2009_10_6.
16. Андрейченко С.С. Принцип неприпустимості посилання на посадове становище особи в міжнародному кримінальному праві. *Правові та інституційні механізми забезпечення роз-*

- витуку України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 1 / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 319–323. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/846801ed-147c-4d53-846e-3e3584ef5bf8>.*
17. Матковський А.А. Виконання Україною рішень Міжнародного кримінального суду. *Право і суспільство*. № 3/2023. С. 380–389. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/3_2023/57.pdf.